

DATUM
2022-02-11DIARIENR
2021/226-4ERT DATUM
2021-11-16ER BETECKNING
Ku2021/02071Regeringskansliet
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Från kris till kraft – återstart för kulturen (SOU 2021:77)

Statskontoret har tagit del av betänkandet och lämnar synpunkter på ett urval av förslag som är betydelsefulla ur ett förvaltnings- och styrningsperspektiv.

Utredningen presenterar förslag både på kort och lång sikt. Vi konstaterar att effekterna av pandemin inom kulturområdet i detta skede fortfarande är svåröverblickbara. Innan situationen återgår till det normala bör fokus vara på de insatser som är mest akuta.

Vi avstyrker förslaget om statliga kulturcheckar

Statskontoret avstyrker utredningens förslag att staten ska dela ut så kallade kulturcheckar. Förslaget är relativt oprövat i en svensk kontext samtidigt som det är ett av utredningens mest kostsamma förslag för kulturens återstart. Vi ställer oss tveksamma till att en kulturcheck är ett lämpligt styrmedel för att uppnå de effekter som utredningen eftersträvar med förslaget. Det är till exempel svårt att veta hur insatsen kommer påverka landets kulturverksamheter och vilka aktörer som kommer att gynnas av förslaget. Vi bedömer även att det är liten sannolikhet att förslaget skulle leda till ett breddat deltagande, utan i första hand gynna befintliga kulturkonsumenter.

Vi anser vidare att det finns oklarheter kring hur förslaget ska genomföras i praktiken. Vi noterar till exempel att de tilltänkta medlen räcker till knappt hälften av befolkningen som kommer ha rätt till en kulturcheck. Utredningen föreslår även att Regeringskansliet ska ansvara för att ta fram kriterier för hur checkarna ska fördelas och för hur förslaget ska genomföras i övrigt. Detta är en udda lösning eftersom myndigheter i normalfallet brukar administrera och fördela bidrag. Vi vill betona att det kommer krävas tid och betydande resurser för att administrera kulturchecken. Men vi ser inte att utredningen har uppskattat hur mycket resurser som skulle krävas från Regeringskansliet för att genomföra förslaget.

Vi avstyrker förslaget om att inrätta ett kontor för kulturella och kreativa näringar

Statskontoret avstyrker utredningens förslag att regeringen etablerar ett permanent kontor för kulturella och kreativa näringar (KKN) på Regeringskansliet.

Statskontoret anser att regeringen i den utsträckning det är möjligt bör styra tvärsektoriella frågor inom ramen för den ordinarie myndighetsstyrningen.¹ Utredningen argumenterar för att deras förslag kan förhindra stuprör mellan departement och även minska risken för att viktiga frågor nedprioriteras. Vi instämmer i att det finns utmaningar med styrning av tvärsektoriella frågor och att det ibland kan finnas behov av till exempel en samordnande funktion. Samtidigt menar vi att det inte är rimligt att alla tvärsektoriella frågor ska hanteras med speciella organisatoriska lösningar, både av resursskäl och för att ansvaret inte ska förskjutas från de ansvariga enheterna till de samordnande funktionerna.² Statskontoret anser därför att det är viktigt att regeringen noga överväger behovet av att inrätta nya strukturer och processer. Vi är tveksamma till om syftet med utredningens förslag är av den omfattning att det motiverar att regeringen inrättar ett KKN-kontor.

Utredningen föreslår att KKN-kontoret ska få i uppgift att ta fram en nationell strategi för KKN-sektorn. Statskontoret noterar att regeringen redan har tillsatt en utredning med uppdrag att ta fram en nationell strategi för kulturella och kreativa näringar. Detta är ytterligare ett skäl till att vi avstyrker förslaget. Vi anser att regeringen inte bör etablera några nya strukturer innan inriktningen för den nationella strategin är fastställd. Först därefter kan regeringen ta ställning till om det finns ett starkt behov av att hantera KKN-frågor utanför de befintliga processerna.

Statskontoret instämmer att det finns behov av att utveckla uppföljningen av digital kulturverksamhet

Statskontoret delar utredningens bedömning att huvudmän, bidragsgivande myndigheter och statistikansvariga myndigheter behöver se över på vilket sätt digital verksamhet kan inkluderas i uppföljningar och statistik.

Utredningens bedömning är i linje med vad Statskontoret kom fram till i vår myndighetsanalys av Statens historiska museer. I vår rapport pekade vi specifikt på att museisektorn genomför en stor förändring när det gäller den digitala utvecklingen och att pandemin påskyndat utvecklingen. Statskontoret konstaterade

¹ Statskontoret (2022). *Regeringens styrning i tvärsektoriella frågor. En studie om erfarenheter och utvecklingsmöjligheter.*

² Ibid.

bland annat att myndighetens resultatredovisning och regeringens återrapporteringskrav behöver utvecklas för att bättre följa den digitala utvecklingen som pågår inom museiverksamheter.³

Att digitalisera kulturarvet är ett långsiktigt åtagande

Statskontoret tar inte ställning till utredningens förslag om att regeringen ska avsätta 800 miljoner för en treårig satsning på att digitalisera kulturarvet. Men vi kan konstatera att de iakttagelser som ligger till grund för utredningens förslag stämmer överens med vad vi har sett i tidigare analyser. Utredningen beskriver att många museer och kulturinstitutioner saknar resurser för att kunna bedriva ett effektivt arbete på egen hand med att digitalisera sina samlingar. I vår myndighetsanalys av Statens historiska museer kunde vi se att myndigheten har svårt att klara hela sitt uppdrag inom samlingsförvaltningen.⁴

Vi bedömer att utredningens förslag kräver en mer fördjupad utredning och analys än vad som varit möjligt att genomföra inom ramen för återstartsutredningen. Det är i nuläget svårt att bedöma ifall en omfattande satsning av det här slaget skulle ge önskvärd effekt och att den här typen av åtgärd är det mest resurseffektiva på längre sikt. Enligt Statskontoret behöver det bland annat bli tydligare hur insatsen ska utformas och vilka resultat den ska förväntas ge. Vi vill även poängtera att ett arbete med att digitalisera samlingar innebär ett långsiktigt åtagande och inte bör betraktas som enskilda punktinsatser. Som utredningen beskriver kräver de digitala samlingarna precis som de fysiska föremålen en långsiktig förvaltning. Vi ser inte att utredningen presenterar någon lösning på hur det skulle hanteras på längre sikt.

Statskontoret vill slutligen påminna om att vi har lämnat förslag till regeringen att de ska ta fram mål som ger en långsiktig strategisk viljeinriktning för det statliga museiområdet. I samband med detta har vi även förslagit att regeringen ska peka ut inriktningen för att bland annat genomföra den digitala transformationen.⁵ Digitaliseringen av kulturarvet som de statliga museimyndigheterna förvaltar är en fråga som skulle kunna rymmas i detta.

Att utreda förutsättningarna för en kulturstiftelse

Utredningen föreslår att regeringen utreder förutsättningarna för bildandet av en kulturstiftelse där statliga och privata medel matchas.

³ Statskontoret (2021). *Myndighetsanalys av Statens historiska museer*.

⁴ Statskontoret (2021). *En analys av organisationsstrukturen för museimyndigheterna*.

⁵ Ibid.

Vi avstår från att ta ställning till förslaget men vi vill ändå poängtera att statlig verksamhet i huvudsak bör bedrivas i myndighetsform.⁶ Möjligheterna till insyn och uppföljning är till exempel mer begränsad för verksamheter som bedrivs i stiftelseform.

Generaldirektör Annelie Roswall Ljunggren har beslutat i detta ärende. Utredningschef Gabriel Brandström och utredare Sanna Rehn, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Annelie Roswall Ljunggren

Sanna Rehn

⁶ Prop. 2009/10:175. *Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt.*